

Un număr vechiu 2 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: CIRU ECONOMU

Licențiat în drept din Paris, Consilier la Înalta Curte de Casație

PRIM-REDACTOR: ION N. CESARESCU

REDACTOR-PROPRIETAR: I. S. CODREANU

ABONAMENTUL

Pe an, în România	40 lei
6 luni	20 "
3 luni	10 "
Străinătate: 50 lei pe an, 25 pe 6 luni	

*Apare de două ori pe săptămână
sub redacțiunea unui comitet*

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI—5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON № 16/98

S U M A R

Origina Moșnenilor și Răzeșilor, (urmare) de d-l *Sebastian Radovici*.

JURISPRUDENȚĂ:

Înalta Curte de Casație, secția I: *Dimitrie Dinu și Moise Vasilescu cu Ion Cârștea Gheorghe și alții*;
Tribunalul județului Tecuciu: *D. Bică și alții, condamnați pentru furt*, cu o **Adnotație**, de d-l profesor *I. Tanoviceanu*;
Magnaud, de d-l *Alex. St. Mandrea*.

ORIGINA MOȘNENILOR ȘI RĂZEȘILOR

(Urmare *)

Ce legături juridice mai rămăneau după partagii între codevălmașii moșneni și răzeși? Afară de proprietatea indiviză a munților și a unor părți de moșie pe cari venitul mai puțin însemnat și imposibilitatea împărțelii îi sileau să le stăpânească astfel, mai existau în obiceiul pământului două așezăminte, resturi caracteristice ale comunității de altădată, cari încetineau mersul pri-pit al desagregării devălmășiilor. Aceste așezăminte erau *dreptul de protimisire și solidaritatea*.

Dreptul de protimisire fusese introdus în obiceiurile juridice ale poporului nostru din dreptul bizantin, însă prin mediațiunea Slavilor, cari îi adăugaseră pe lângă caracterul vecinătății (cum există în dreptul bizantin) și pe acel al înrudirii, așa că la poporul nostru dreptul de protimisire se exercită *tam loci quam consanguinitatis ratione*¹⁾.

*) Vezi *Curierul Judiciar* No. 26, 27, 32, 34, 36, 37, 40 și 42 din 1909.

¹⁾ Vezi P. Negulescu—«Studiu asupra dreptului de protimisire», publicat întâiaș dată în «Dreptul» 1899 No. 40, 45, 49; conf. în acest sens Iorga—«Studii și Doc.» V, 157: «... căci *una ne iaste și niam, a doa și răziașu*»; Idem, VII, pag. 7, revendicarea unei moșii vândute «întăiu că ar fi zapisul vânzării iconomicos, a doa cu protimisire, că li s'ar cădea fiind *rudă* cu vânzătorul și *răzași*» (data 1785 Munt.); Un Popa Dragul «a fost frate de moșie și *rudă de sânge* cu Vladul și Nicolae și Tudor...» Moștenește părțile acestora («Col. lui Traian» 1884 data doc. 1624 Alex. Vy.).

Deși în vechia legislație a țării, acest așezământ apare pentru prima oară tocmai la sfârșitul sec. XVIII¹⁾, nepomenindu-se nimic despre el în codificările lui Mateiu Basarab și Vasile Lupul, existența lui în obiceiul pământului eră foarte vechie, dată poate chiar din epoca așezării popoarelor jugo-slave și contactul lor dintr'o parte cu Imperiul-de-Tos, dintr'alta cu lăcuințele Românilor din valea Dunărei. Astfel într'un document din 1503, anterior cu mai mult de un secol prăvililor, cari nu se rostesc asupra dreptului de protimisire, vedem că acesta eră cunoscut la Românii din banatul Severinului ca un vechiu așezământ românesc «*juxta ritum Valachiae*»²⁾.

Dreptul de protimisire eră temeinic înrădăcinat și se păzea întotdeauna la poporul nostru; dar cea mai frecventă aplicare a lui o găsim în special la moșneni și răzeși, atât din cauza numărului lor considerabil în epoca de înflorire, cât și prin faptul că ei prezentau mai ales elementul rudeniei-copărtășie, care nu există nici în neamurile boierilor, unde copărtășia se uzită numai când ele scăpătau și se vedeau reduse pe o aceeaș moșioară, nici la rumânii și vecinii cari nu puteau vinde, nici la clăcașii-liberi, cari nu aveau ce să vândă.

Răzeșii și moșnenii exercitau acest drept cu ocaziunea actelor juridice înstrăinatoare de proprietate (sau chiar de uzufruct, cum eră arendarea) făcute de codevălmașii lor³⁾. Donațiunile

¹⁾ Cond. Ipsilante, pentru protimisire, 1; Cond. Calimach, § 1432; Cond. Caragea, § 7 c. 2-a, p. III-a; ordinea protimisiorilor în aceste legiuiri e următoarea: rudele copărtășe, rudele, copărtășii sau beneficiarii unui drept real și în fine vecinii («în lung, în lat, într'un colț» Cond. Caragea).

²⁾ G. Maior—Op. cit., pag. 43, nota.

³⁾ Jalba unui Nicolae Rucăreanu, capanlău: «..... Eu aflându-mă moștean în niște munți dintru'acest județ cu alții doi frați părtași anume Gheorghe Balotă și Iordachi Balotă apurura și eu și tată meu loam cu arendă și părțile numiților de mai sus și le lucram cașcaval, aflându-ne vechi capanlii, anadan babadan (din tată în fiu). Acum un serdar Scarlat de acolo «cumpără» pe 10 ani și cele două părți. N.

erau scutite însă de exercițiul protimisirii, arătându-se de obicei motivul lor, care eră mai întotdeauna recunoștiința pentru protecțiune, ajutor bănesc (de cele mai multe ori vânzări deghizate), îngrijiri până la moarte, plata capului, etc. sau sentimentul piozității, când daniile erau făcute în favoarea clerului și mănăstirilor.

Codevălmașul vânzător care voiă să păzească acest drit, trebuia să oferteze mai întâiu rudelor copărtașe, apoi rudelor, copărtașilor ¹⁾ și în fine vecinilor (răzeșilor, megieșilor «dă în sus și dă în jos și dă împrejurul locului»), care aveau de obicei și copărtașie în partea nearabilă a moșiei.

În ce privește limita vocațiunii la acest drept, deși sentimentul fraternității și origini comune eră foarte dezvoltat la moșneni și răzeși, se pare că protimisirea în virtutea rudeniei se mărgineă la coborătorii dintr'un bătrân comun.

Astfel într'un zapis din 1717 vedem că doi răzeși din Ivănești vând «partea de pre maică-sa» întrebând întâiu «neamul meu care sântem dintru(n) bătrân, precum să-m întoarcă și să ții ei... etc.». (N. Iorga—«Studii și Documente», VI, p. 97).

Dreptul protimisirii se exercită de ceilalți codevălmași și în cazul când unul sau mai mulți dintr'ânșii se vindeau pe ei însuși împreună cu părțile de moșie. Astfel într'un zapis de o asemenea vânzare din 1675, vedem că oamenii din Orbi se vând «cu toate moșiile noastre de în partea megieșască, câtă ne se va alege părțile noastre de preste tot hotarul megieșesc... ci ne-am vândut de a noastră bună voie și cu știrea tuturor megiașilor de împrejurul locului...». (Idem, VI, pag. 478).

Procedura protimisirii constă în înștiințarea (punerea de zi) protimisorilor și pentru a-și asigura trăinicia actului, vânzătorii repetau această înștiințare de mai multe ori, așteptând chiar mai multe zile peste termen ²⁾.

Rucăreanu se împotrivesc «în puterea legiuitei pravili a țării de dreptatea ce-mi dă a răscumpără părțile dăvălmașilor miei am mers la cinst. isprăvnicie și am pus bani acolo să-și ia numitu». (N. Iorga—«Studii și Doc.», VII pag. 45—46 din 1822).

¹⁾ Copărtașii de moșie fără a fi și rude cu restul cetei proveneau din cumpărături de părți în abstract, donațiuni între vii sau «cu limbă de moarte» și înfrățiri pe asemenea părți indivize de rest. Acești extranei îndată ce căpătau drept de copărtașie deveneau și răzeși, putându-se prevală ca și ceilalți de dreptul protimisirii.

²⁾ «... Iar din rudele noastre nime să n'aibă a se ispiti a întoarce, căci li am dat știre tuturor de câteva ori și n'au dat voie toți să vindem acele părți de moșie». (Vezi A. Urechie—«Miron Costin», opere complete, I tab. cronol., pag. 121); «... rudele noastre să nu aibă a se amestecă căci le-am dat de știre tuturor când am vândut până a treia oară și nime dintru ruda noastră n'au voit să o cumpere...» (Ibid. din 1669); răzeșii protimisorii «nici nu vin la dzi» și vânzătorii «i-au așteptat peste dzi până a patra dzi...» (Iorga—Op. cit. VI 28, din 1675).

Refuzul rudelor și răzeșilor de a cumpără, care echivală cu consimțământul de a vinde, nu eră însă suficient pentru a asigura validitatea actului, ci aceștia trebuiau să fie prezenți și la facerea plății și a scrisorilor de proprietate ¹⁾. Dacă vânzarea eră făcută într'o împrejurare critică sau de către creditorii, refuzul răzeșilor de a ajuta pe vânzător, ca să nu-și înstrăineze moșia sau să și-o scoată de sub zălog, îl dispensă de celelalte formalități ale protimisirii ²⁾.

Care eră sancțiunea neconsiderării acestui drept de protimisire? Vânzarea există, însă sub rezerva dreptului de reziliere al codevălmașilor protimisorii ³⁾.

Se pare că codevălmașii aveau un drept de răscumpărare și asupra zălogirilor făcute de unul din copărtașii lor către un extraneu și pierdute prin întârzierea plății ⁴⁾.

Ca urmare firească a acestui drept de protimisire găsim răspunderea sau chezașuirea codevălmașilor pentru unul dintre dâșșii, în vini penalești sau datorii, adică solidaritatea lor față de un al treilea sau de puterile publice.

În obiceiul pământului eră foarte frecventă zălogirea părților de moșie pentru plata dăjdiilor, împrumuturi, sau pentru plata capului ⁵⁾, stricări de hotare, furturi de dobitoace, etc., când vinovatul aveă tot interesul ca păgubașul să fie împăcat, pentru ca acesta să nu mai sesizeze funcționarii domnești, cari pedepseau mult mai costisitor și mai cumplit. Aceste zălogiri se făceau de obicei cu clauza trecerii proprietății prin ajungerea unui termen foarte scurt și se înțelege că codevălmașii protimisorii pentru a nu se vedeă paralizați în drepturile lor de către un străin, se grăbeau a plăti la nevoie sau a împrumutată pe copărtașii lor, realizând astfel și zălogirile în profitul lor.

Pe de altă parte statul, care înțelegea să repare pierderea încercată de societate prin vreo «moarte de om» tot prin bani, făcea răspunzător, în cazul neafării vinovatului, pe însăș pro-

¹⁾ «... Și nime dintru frați sau sămințiile noastre să n'aibă amestec căci am «întrebat de toți pre rându și le-am pus și zi și la tocmala și plata noastră au fost și toți răzeși...» (V. A. Urechie—Loc. cit. din 1662).

²⁾ «... Și la vânzare am întrebat întâiu toți răzeșii ca să ne plătească la nevoia noastră și nici unul n'au vrut, pentru aceia am dat dumisali Captemir Serdariul... pentru aceia nime din răzășii noștrii să n'aibă a întoarce» (din 1676 «Arhiva soc. din Iași, 1889, Istoria unei moșii).

³⁾ Termenul eră limitat în Cod. Ipsilante la 30 de zile, iar pentru absenți patru luni; în Cond. Caragea 40 zile și pentru absenți 18 luni.

⁴⁾ Un Dumitrașco Șaidâr rescumpără o zălogire de pământ pierdută de Stănilă Hotnogu «pentru căci și el mai are moșie în Silișău» (Rosetti—Op. cit., pag. 91).

⁵⁾ Vinovații de ucideri despăgubeau rudele mortului cu bani sau cu moșie, adică își plăteau capul.

prietarul pământului unde se dovedise ucisul ¹⁾).

Față de stat solidaritatea moșnenilor și răzeșilor devine o obligațiune, strictă, dela care nu mai puteau scăpa prin dezinteresare, ca în celelalte cazuri de chezașuire sau despăgubire față de particulari, pentrucă acum se puteau vedea deposedați de unul dintrâșii ²⁾, sau mai de obicei de vreun străin de obște dar dornic de moșia ei, care plăteă pentru colectivitate ³⁾.

Interesul de a nu lăsa să se introducă în codevălmașii străinii cari erau un periculos element de desagregare, cum și însuș caracterul comunitar al proprietății lor îi făceau pe moșneni și răzeși să întrețină viu, în epoca înfloririi lor, sentimentul de solidaritate. Indată ce această solidaritate slăbea și banii străinilor puteau plăti, fără a mai întâlni vreo împotrivire, nevoile moșnenilor și răzeșilor, codevălmașiile lor apucau repede pe alunecuşul peirii.

*
* * *

Contractele, cu cari terminăm această parte referitoare la caracterele juridice, prezintă un deosebit interes de studiu la moșneni și răzeși. În special vânzarea a fost la acești codevălmași un act juridic determinant în grăbita lor evoluțiune către dispariție.

Ca și proprietatea lor, contractele de vânzare se pot deosebi în două faze. În epoca indiviziunii absolute vânzările făcându-se în abstract, sunt mult mai rare; se vând părți de moșie «câtă se va alege» sau «se va vini.... din țarină, din fănețe, din pădure, etc.» iar vânzătorii și cumpărătorii figurează mai în totdeauna în grupuri familiale sau întovărășiri în vederea contractului. Codevălmașii vânzători profită uneori de faptul

¹⁾ Cine făcea o asemenea plată era presupus proprietar și chiar dacă nu era în realitate, prin plată câștigă un just titlu care îi deferea proprietatea; conf. N. Iorga—«Studii și Doc.», vol. VI, pag. 5: «.....» iar pentru moarte cea de om au dat Ghiorghe Ghiorghitanul strămoșul acestor Gheorghitanii trei sute de berbeci și au rămas moșie să o stăpânească Ghiorghe împreună cu neamul lui. Dar noi satul Dorna ne-am lepădat de ace moarte de om și nice la locurile acele nu ne abatem a-i scoati.» (1749. Iscălesc trei oameni care «ținem minte de o sună de ani»).

²⁾ Maiu 24, 1692 Mold. «.... ca să aibă el (Ion Ghibanul) a ținea acel pomăt tot pentru boul și pentru vacii și banii ce-au dat I. Gh. pentru răziașii lui de au plătit el pe răziașii de pe două văi și până amă nu i-au mai întors nime nimică.» (Plata o făcuse I. Gh. pentru o moarte de om, când Vorn. mare «au făcut strânsur din toate satele din pregiur din șapte hotară să plătească moartea acelu om.» 1693. Iunie 26; I. Gh. pentru aceeaș datorie are ocinile «cu toate a tuturor răzeșilor» (Ghibănescu—«Surete și Isovoade» III, 135); «.... iar părțile răzeșilor lor din vad încă să le țină Sturdza până ce răzeșii vor întoarce cheltuiala ce a cheltuit Ioana (mamă-sa) pentru un hatalm pentru ei....» (1670, Maiu 8, Rosetti—Op. cit., pag. 265).

³⁾ Vezi cazul satului Albotenii și altele, Xenopol—«Ist. Românilor», tom. IV.

indiviziunii pentru a trece în zapise și părți de moșie ale altor cocetași, deși de obicei se menționează în aceste zapise cauza posesiunii ¹⁾ sau autorii vânzătorilor.

În zapisele mai vechi, de prin secolul XV—XVI prețul nu constă în totdeauna în bani, așa că vânzarea ia forma unei permutațiuni de lucruri. Astfel, într'un document din 1487 Noembrie 27, un Ștefan, Ion și Neagul cumpără o șeptime din satul Lelești și din muntele Coarnele *cu doi cai*; la 1587 un Rustea din Tălpășești cumpără un loc de arătură *cu doi boi* și altele tot cu câte doi boi ²⁾; la 1572 Alex. Vv. întărește între alte cumpărături ale unui Oprea «dela Dan o giumătate false drept un bou ș'un porc» ³⁾; etc.

În alte zapise prețul constă și în bani și în lucruri. La 1493, Maiu 30, un Drăgoi și Neagoe și Dobromir cumpără o jumătate de sat cu *un cal și 420 asprii*; la 1587 acelaș Rustea de mai sus cumpără dela un David «partea lui toată veri cât se va alege..... *cu 2200 aspri gata și șase boi și 3 vaci și 12 kile de mei.....*» ⁴⁾; etc.

În a doua fază, după partajile efective ce au loc mai ales în sec. XVII—XVIII, vânzările iau o mare proporție: acum se vând mai în totdeauna și vânzătorii odată cu pământul; sate întregi își pierd libertatea și proprietatea printr'un singur contract, smuls în cele mai dese cazuri prin silă; pe aceeaș măsură latifundiile claselor plutocrate prind a se îngheba din răzeșii și trupuri mărunte.

La aceste vânzări, din punctul de vedere al modificărilor ce produceau în condițiunea juridică a vânzătorilor, putem distinge următoarele cazuri:

A. Moșnenii și răzeșii își vindeau numai ocinele ⁵⁾. Dacă mai aveau alt pământ afară de cel vândut, nu se operă nici o schimbare în condi-

¹⁾ Prin expresiuni stereotipe ca: «a sa dreaptă și bătrână moșie (adică moștenire) și cumpărătoare», «partea sa din uric de danie și de cumpărătoare», «din pravilie de împărteală» etc. (Vezi Ghibănescu—«Documentul» în «Arhiva soc. din Iași», IV, 259; V. și nota Hasdeu sub doc. XXVIII, «Col. lui Traian», 1877).

²⁾ Al. Ștefulescu—«Gorjul istoric și pit.», pag. LXV;

³⁾ «Columna lui Traian», 1870.

⁴⁾ Ștefulescu—Op. cit., pag. LXV și 259;

⁵⁾ Giupăneasa Dumitra soția clucerului Barbu din Rugi părăște pe un Părvul în Divanul lui Gavril-Vodă, că tatăl acestuia s'ar fi vândut rumân cu moșia «.... intru aceia Domnia mea însumi am căutat..... și am văzut Domnia mea și cartea lui Mihail voevod la mâna giupănesii dimitrii de cumpărătoare și n'am găsit Domnia mea pe stan tatăl părvului..... scris cum să fie rumân ci am aflat numai singură moșia vândută». (Al. Ștefulescu—Op. cit., pag. 103); într'un document din 1700 un Stoian ce a fost megieș judec. cu moșia lui, vinde aceasta unui Radul post. «iar capul lui nu l a vândut ca să-i fie rumân». Fiul Radului post., cu o carte false vrea să tragă la rumânie pe fiul lui Stoian, însă nu reușește. (Xenopol—«Ist. Românilor» III).

țiunea lor juridică. Dacă nu mai aveau altul, în unele cazuri vedem că se rugau de cumpărători să fie lăsați clăcași pe ocine, pentru că aceștia aveau dreptul a-i scoate din ele după vânzare ¹⁾. Însă de cele mai multe ori ei se duceau de bună voie pe alte moșii boierești, mănăstirești, sau pe răzeșii mai întinse, în calitate de liberi—clăcași unde de obicei nu prea erau șezători multă vreme pe un loc ²⁾, atât din cauza firei lor turbulente ³⁾, cât și din cauza tendinței stăpânilor de a-i vecini pe nedrept ⁴⁾.

Alții preferau calea băjeniei și haiduciei sau furtișagurile de dobitoace; și în cele din urmă, sfârșiți de foame și de nevoi, toți ajungeau a-și vinde și ultima avere pe care n'o puteau valorifica decât prin vânzare: libertatea.

În această fază a desagregării sunt numeroase și cazurile de evicțiune. Nevoia de bani a vânzătorilor sau aviditatea lor îi făceau să vândă de mai multe ori aceeași răzeșie. Imprejurări prielnice îi ajutau în aceasta: pe deoparte lipsa registrelor de transcripție pe acele vremuri ⁵⁾; iar pe de alta, în cazul când vânzătorii se vindeau pe ei însuși odată cu pământul sau erau lăsați să se hrănească pe el, greutatea pentru un al treilea de a putea recunoaște precaritatea contractanților ⁶⁾.

¹⁾ 1621. Cartea lui Căzan biv. postelnicul «ca să iasă de acolo din sat», Ionașco și Cazan, care își vânduseră părțile lor (Ghibănescu—«Surete și Isovoade» II 39); 1635: «..... și le-au fost pus lor și zi să iasă din satul Nisporeștii... și să le puie lor zi ca să iasă cu ce vor fi având, iar de n'or ieși să fie de gloabă 12 boi porții Domniei mele» (Ibid., vol. III, pag. 2).

²⁾ Uneori rămăneau chiar pentru câte o singură recoltă: 1681 Duca Vv. «..... au mâncat pâinea de pe acel loc și au fugit în țara muntenească» (M. Costin—«Opere compl.» I, tab. cronol.).

³⁾ Gr. Ghica, hotărîse ca «nime de pe moșiile boierești și domnești să nu fie volnic a se strămuta». Însă i se aduce la cunoștință că prin multe sate oameni din fire rea și prefăcători «fac scornituri de vorbe răsuflăte, aducând feliori de feliori de cuvinte la mijloc ca să poată găsi chip de strămutare dând o îndemnare cu minciunile lor de a să răsvrăți toți cei ce sânt pe moșiile boierești....». Aceste elemente instigatoare nu puteau fi decât răzeșii primiți pe moșii. (Vezi «Cron. Hușilor» sub. 1765).

⁴⁾ 1698 Gr. Ghica: «În trecută vreme, la Vasilie Vodă sau mai înainte, moșii, părinții lor au căzut într'o slobodzie a lui Iane Parvana și puindu-l Vasilie Vodă o împrumută mare pe acel Iane P. el au lipsit în Țara Româniască și atuncea au vândut aceale răposatului Matei Basarab Vv. și el când au lipsit, apucând și izvoadele de cisla satului au pus pe toți oameni ce au fost într'acea slobozie într'acel izvod, numindu-i pe toți vecini» (N. Iorga—«Studii și Doc.» VI, 450).

⁵⁾ D-l Al. Xenopol («Ist. Românilor» III) a găsit câteva mențiuni (doc. 1620, Gasp. Grațiani; 1617 Radu Vodă) de un catastih al Iașilor în care se treceau mutațiunile de proprietate din oraș. În restul țării și mai ales la sate asemenea registre lipseau însă cu desăvârșire.

⁶⁾ Iată un caz: Egumenul și tot soborul măn. Casin se plâng la Divan că au cumpărat și Gh. Ștefan niște părți de ocină dela niște oameni din Șendreni. «Deci Măria sa Domnul au socotit foarte pre amăruntul cum Const. Cămărașul

B. Moșnenii și răzeșii își vindeau numai capetile, adică libertatea persoanei.

În general acesta e cazul celor lipsiți de pământ și cari nu se vânduseră odată cu el. D-l R. Rosetti crede însă că se puteau vinde vecini și cei cu ocine, păstrând și după vânzarea persoanei lor libertatea pământului, pentru că condițiunea acestuia nu suferea nici o schimbare prin schimbarea condiției stăpânului ¹⁾.

C. În fine se vindeau împreună cu ocinele și acesta e cazul cel mai răspândit la moșneni. Cât pentru răzeși, nu se găsesc documente în cari ei să se vândă odată cu pământul.

Rumânirea împreună cu ocina nu urmă însă numai din vânzare. Ea putea fi consecința unor năpăsti de biruri pe cari codevălmașii nu le putuseră plăti, hatalmuri (stricăciuni de hotare), morți de om pentru cari îi plătise un al treilea, datorii vechi sau desdăunări către particulari, când vinovații despăgubeau pe lezați oferindu-le libertatea și moșia lor, probabil fiindcă aceasta singură valoră prea puțin comparativ cu paguba. De asemenea rumânirea unor sate provenea din reaua interpretare și încălcarea lentă a unor învoielii de muncă între asemenea sate de răzeși și moșneni mai săraci și moșierii megieși.

Reabilitarea rumânilor și vecinilor, care formă obiectul unei noi vânzări, în care ei erau cumpărătorii libertății și moșiei pierdute altădată, prezintă următoarele modalități:

a) Foștii moșneni și răzeși se răscumpărau împreună cu ocinele, dobândind cărți de «slobobozie și de judecie» ²⁾, adică de oameni liberi și de proprietari, pe un preț care în totdeauna întrecea sau chiar îndoia pe cel anterior al vânzării lor.

În alte cazuri—foarte puține—ei erau iertați împreună cu moșia de stăpâni mai umanitari ³⁾.

b) Își răscumpărau numai capetile, sau erau

(autorul autorilor mănăst.) au cumpărat mai întâiu dela toți moșnenii din Șendreni, iară Gheorghe Ștefan au cumpărat mai pre urmă cu 26 de ani dela feciorii vânzătorilor lui C. Cămărașul» (M. Costin—«Opere Compl.» I, tabl. cronol. 1669). Acești feciori fuseseră lăsați pe ocine.

¹⁾ «Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova», pag. 264.

²⁾ N. Iorga—«Studii și Documente», I, pag. 306.

³⁾ Al. Ștefulescu — Op. cit., pag. 129: liberalitatea Stoiicăi Vistierul (1620) caz pe care l-am mai citat; 1619 Un Dragomir și Chira hotărîsc ca vecinii lor să fie slobozii de vecinie și cu moșia lor, după ce-or înecă ei din viață (Rosetti—Op. cit., pag. 189); 1617 Cazul satului Vălsănești și giup. Bolosina, pe care de asemeni l-am mai citat; uneori iertarea se făcea sub condițiunea ca «de ne vom ispiți care cumva «vre-o dinioară să ne vindem la alți boieri, să fim rumâni «cu moșiile noastre, atunci să fie dumnealor (familia postelnicesei Ileana Cantacuzino, care îi iertă) volnici să ne iee iar rumâni fără nici un ban; întocmai așa cum am fost și mai înainte» (Xenopol—«Ist. Rom.», III).

iertăți «însă numai capetele lor fără de moșie»¹⁾, ceea ce constituia un abuz din partea stăpânilor.

Am văzut în altă parte, cum răzeșofagii, pentru a putea cumpăra răzeșii fără a mai fi opriți de drepturile codevălmașilor protimisori, recurgeau la forma deghizată a înfrățirii cu vânzătorii. O altă formă pe care o întrebunțau în acelaș scop era donațiunea. Daniile moșnenilor și răzeșilor către boierii și megieșii puternici erau în totdeauna făcute «cu meștirșug», adică în schimbul unui echivalent serios și cu eludarea protimisorilor. În unele zapise se spune chiar pe față că donația e pe jumătate vânzare, sau vânzarea pe jumătate donație²⁾.

În alte cazuri donațiunea nu e decât solvarea unor datorii. Astfel într'un document din 1590 (Mihnea Vv.) vedem că un Drăghici și Gjurgiu primesc în dar dela un moștean din Coteana partea lui «câtă se va alege cu birul și cu birnicii» iar «slugile domniei mele... au plătit birurile lui de trei ani»³⁾. Într'un alt document din 1624 (Alex. Vv.) vedem că un Dobromir dă partea lui din Crăguești popei Dragul «fiindcă a fost plătit popa Dragul pe Dobromir de bir în zilele lui Șerban Voevod»⁴⁾.

Se înțelege că aceste disimulări lovind în drepturile codevălmașilor ei impuseră obligațiunea motivării și uneori îi vedem chiar asistând pe donator⁵⁾. Totuș aceste măsuri nu puteau scădea proporția daniilor deghizate. La sfârșitul sec. XVIII, când cele mai multe răzeșii și răzeși dispăruseră pe această cale, vedem că Al. Ion Mavrocordat, printr'un hrisov din 1785, constatând că donatorii «merg de dau danie la cei mai puternici, unii încă și lucrul ce nu este al lor, ci acelor

mai mulți danie numai numele li este de danie pentru ca să nu aibă cuvânt neamurile și răzeșii lor, iar fapta cea întru adevăr este adevărată vânzare.... și după aceea câte sfezi, câte jalobe, răbștiri și blăstemuri de cătră cei împreună moșinași.....», le oprește și decide ca amândouă părțile contraveniente să păgubească atât lucrul dăruit cât și prețul lui, cu cari să se folosească neamurile și răzeșii celor ce vor face asemenea danii. («Uricarul», II, 72).

Un alt contract, interesant din punctul de vedere al evoluțiunii economice a codevălmașilor e împrumutul cu zalogire. El apare în faza desăgregării copărtășiilor și e unul din mijloacele prin cari răzeșofagii reușesc a pune mâna pe ocinele moșnenilor și răzeșilor, fie împrumutându-le bani, fie plătindu-i de bir¹⁾, de năpăști, de datorii²⁾.

Zalogirile se făceau cu clauza trecerii proprietății prin ajungerea unui termen foarte scurt³⁾. Acest abuz făcù pe Alex. Mavrocordat să ia măsuri cum luase și contra daniilor deghizate și prin sobornicescul hrisov din 1785 hotărî ca obiectul sau moșia zalogită să nu rămână proprietatea creditorului la caz de neplată a datoriei, decât în urma unei hotărîri judecătorești.

(Va urma)

Sebastian Radovici
Avocat

1) Un Radu părcălabul și cu feciorii e iertat de rumânie de giup. Elina postelniceasă fiindcă era harnic în trebile casei «însă numai capetele lor fără de moșie» (Iorga—«Studii și Documente», V, pag. 124); Anița Vorniceasa vinde o ocină «însă fără vecini, căci pre vecini i-am iertat» 1720 Rosetti—op. cit., pag. 263.

2) Niște răzeși din Obileni (ținutul Lăpușnei) vând acel sat episcopului Inochentie adăugând în zăpis că jumătate din moșie o dau pentru banii luați, iar jumătate o dăruiesc ca să fie și ei pomeniți cu părinții și moșii lor (din 1763 «Cronica Hușilor», pag. 227); Sofronia și cu fii ei vând răzeșia lor din Obileni însă se zice în zăpis că prețul nu coresponde cu valoarea moșiei, fiindcă au voit să fie mai mult danie «pentru sufletele părinților și moșilor dela cari le-au rămas și altă moșie...» (Ibid.).

3) «Revista pentru Istorie și Archeol.», 1882.

4) Ibid. 1884.

5) Un Trohin, fără a fi răzeș în Lungeni și fără a întreba pe ceilalți răzeși, cumpără dela un răzeș de acolo niște părți de moșie. Un alt răzeș Beldiman îi dă banii înapoi lui Trohin, dar acesta nu primește obiectând că a fost danie. Cercetându-se se dovedește că în două hotare s'a aflat danie lui Trohin dela răzeșul lui Beldiman, dar actul de danie nu e iscălit de toți răzeșii..... și să aducă pe acei ce au dat zăpis să dea credință în biserică că au dat danie fără a li se da nimic, sau le-au făcut vre-un bine. («Archiva soc. din Iași», 1889; «Istoria unei moșii»).

1) Negotul unui Bașotă se legătuește a plăti un răzeș «di un rămășag ce au rămas la vistișar dela ținutul Tutovei, cincizeci și șapte de galbeni și să-i fie partea lui de ocină»; după moartea lui feciorii nu plătesc rămășagul și ocina îi rămâne lui. (N. Iorga—«Studii și Documente», V, pag. 10); «.... că mi-au făcut bine de mi-au dat bani taleri 7 de m'am plătit de mi-eerea împărătească și de birul haraciului de am dat pentru satul Groșanii, iar căci mi-au făcut bine de mi-au dat acești bani ce scrie mai sus, am pus zălog toată partea mea de moșie de în Groșani de preste tot satul de în hotar pân în hotar cu toate livezile, însă fără partea lui Ion Blandei, iar alte părți de moșie a altor frați de moșteani o am pus zălog pentru acești bani ce scrie mai sus.....» (din 1669 în «Arch. Istorică» I, partea 1, pag. 95).

2) Zalogirea nu era numai accesoriul unor contracte de împrumut; ea urmă și din delict, quâsi-delict etc. Astfel vedem o zalogire pentru o daună *corpori sed non corpore*: Un bou al Vorn. Neaniul cade într'o groapă a lui Danco și vornicul oprește în zălog ocina până când «cine va ținea de aceea ocină să-i dea un bou boiarinului nostru și să și țină o cina» (N. Iorga «Studii și Documente» V, 28).

3) Un Grigorașcu sin Irimiasa se împrumută dela Varlaam episc. Hușilor cu 10 lei bătuți și pune zălog moșia lui dela Tâlpigeni, cu condiție că dacă datornicul nu va da banii până la Sf. Nicolae, moșia să rămână a lui Varlaam. («Cron. Hușilor» sub 1701); Un zăpis de zalogirea unei jumătăți de sat «cu locuri di priseaci c'un vad di moară drept 100 di lei în 2 luni, iar nefiind banii la zi să-i ia moșia.....» («Col. lui Traian» 1877, documentul XXIII din 1603); Într'alt zăpis vedem clauza «și o am pus zălog sfātu Dimitrie, deci de voui putea da banii să țiu moșia iar de nu voi putea da banii să aibă am da părintele banii pre moșie ce-i va fi prețul.....». probabil fiindcă zălogul făcea mai mult decât datoria. (Archiv. Istorică» I, 1, pag. 95, documentul din 1669).

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE, S. I

Audiența dela 2 Martie 1909

Președenția d-lui M. IULIAN, consilier

Dimitrie Dinu și Maria Moise Vasilescu cu Ion Cârstea
Gheorghe și alții

Act dotal. — Dacă el constituie un just titlu care să conducă la dobândirea proprietății atunci când e făcut în formele cerute de lege.—(Art. 1897 și 1895 din Codul civil).

Un act dotal făcut cu formele cerute de lege fiind translativ de proprietate, constituie, conform art. 1897 din Codul civil, un just titlu, care poate conduce, potrivit art. 1895 din Codul civil, la dobândirea proprietății imobiliului constituit ca dotă, prin posesiunea cu bună credință în timp de 10 sau 20, ani și această prescripție este menită în intențiunea legiuitorului de a consolida dreptul de proprietate al posesorului, tocmai în împrejurările în cari autorului îi lipsea titlurile necesare pentru a asigura succesoriului său un perfect drept de proprietate.

Deciziunea 100/909. — Casată, după recursul făcut de Dimitrie Dinu ș. a., sentința Tribunalului Dâmbovița, No. 606/907, dată în proces cu Ion Cârstea Gheorghe ș. a.

Curtea,

Ascultând pe d-l avocată Flămânda, în desvoltarea motivelor de casare;

Pe d-l avocată Crihan, în combateri.

Deliberând,

Asupra mijlocului de casare invocată:

«Violarea art. 1895 din Codul civil. La anul 1877 mi s'a constituit dotă de către părintele meu Dumitru Dinu, terenul luat în schimb dela reclamații; în baza acestui act dotal investit cu formele legale și transcris, am stăpânit cu bună credință mai mult de zece ani și deci am dobândit proprietatea asupra acestui pământ pe care am făcut construcțiuni, plantațiuni și am dat și eu zestre la rândul meu»

Având în vedere sentința cu No. 606/907 a Tribunalului Dâmbovița, supusă recursului, din care se constată că instanțele de fond au admis acțiunea în revindicarea pământului rural în litigiu, intentată de intimații de azi în recurs în contra recurențelor Dimitrie Dinu și Maria Moise Vasilescu;

Având în vedere că recurenta Maria Moise Vasilescu a oprit, ca mijloc de apărare la această acțiune, prescripțiunea de 10 ani, bazată pe actul dotal autentificat de Tribunalul Dâmbovița la No. 117/1877 și transcris în regulă, ca fiind un just titlu;

Că tribunalul a respins acest mijloc de apărare, sub cuvânt că părintele recurentei, Dumitru Dinu, care i-a constituit ca dotă pământul în litigiu, avea acest pământ în virtutea unui act de schimb nul, făcut între dânsul și Bucur Alecu, autorul intimațiilor;

Considerând că un act dotal făcut cu formele cerute de lege, fiind translativ de proprietate, constituie, conform art. 1897 din Codul civil, un just titlu, care poate conduce, potrivit art. 1895 din Codul civil, la dobândirea proprietății imobiliului constituit ca dotă, prin posesiunea cu bună credință în timp de 10 sau 20 ani; Că această prescripție este menită, în intențiunea legiuitorului, de a consolida dreptul de proprietate al posesorului, tocmai în împrejurările în cari autorului recurentei îi lipsea titlurile necesare pentru a asigura succesoriului său un perfect drept de proprietate;

Considerând că, astfel fiind, tribunalul numai prin violarea suscitatelor texte lege a respins mijlocul de apărare invocată de recurentă;

Că, prin urmare, mijlocul de casare invocată este întemeiat;

Pentru aceste motive, Curtea casează, etc.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI TECUCIU

Audiența dela 15 Aprilie 1909

Președenția d-lui OVID GHERGHEL, judecător

D. Bică și alții, condamnați pentru furt

Opozițiune. — Competența tribunalului de a judeca tot el delictele pendinte înaintea sa la promulgarea Legii judecătorilor de ocoale și cari, după această lege, intră în competența acelor judecătorii.

Dacă contra unor asemenea sentințe, date de tribunal, există dreptul de opoziție. (Art. 53, 95 și 122 din Legea judecătorilor de pace din 1908).

Prin art. 122, alin. II, din noua Lege a judecătorilor de ocoale se prevede ca procesele pendinte înaintea tribunalului, la punerea în aplicare a noiei legi, vor continua a fi judecate de acele tribunale, însă după regulile de procedură stabilite prin legea de față.

Prin urmare, delictele indicate de art. 53 și 95, alin. I, din Legea judecătorilor de ocoale, judecându-se, după noua lege, în prima instanță de judecătorii de ocol, cu apel și fără opoziție, de aci rezultă că întru cât aceste delictes pendinte la tribunal, în momentul promulgării legii, au a fi judecate tot de tribunal, ele au a fi judecate fără drept de opoziție.

Tribunalul, deliberând,

Având în vedere opozițiunea introdusă prin suplicele înregistrate la No. 11.297, 11.298 și 11.299/908 de către inculpații Dumitrache Bică, Ion Bărlădeanu și Gheorghe Cărlig, contra sentinței penale No. 979/908, pronunțată de acest tribunal și prin care numiții sunt condamnați la câte șase luni și una zi închisoare corecțională pentru delictul prevăzut și pedepsit de art. 309, alin. IV din Codul penal;

Având în vedere că numiții oponenti au fost dați în judecată prin rechizitoriul introductiv al d-lui procuror local, No. 1912 din 19 Martie 1908, și tribunalul sesizat cu judecarea în ziua de 20 Martie, așa că la 1 Mai 1908, data punerii în aplicațiune a noiei legi pentru judecătorii de ocoale, procesul fiind pendinte, urma ca, potrivit cu art. 122, alin II din noua lege, tribunalul să rețină și să judece pricina care, conform art. 53 din aceea lege, intră în competența judecătoriei de ocol;

Având în vedere că dacă prin citatul text legiuitorului, în mod excepțional și numai temporar, a investit tribunalele de județ cu competența de a judeca pricinele pendinte cari au fost trecute în căderea judecătorilor de ocoale, în acelaș timp însă a avut grija de a impune tribunalelor ca judecarea să urmeze «după regulile de procedură» stabilite prin Legea specială a judecătorilor de ocoale;

Având în vedere că față de această dispozițiune, combinată cu aceea cuprinsă în art. 53 din menționata lege, prin care se decide că faptele acolo indicate — printre cari și acel prevăzut de art. 309 din Codul penal — se judecă în prima instanță și, deci, conform art. 95, al. I, fără drept de opozițiune, ci numai cu drept de apel; și cum în speță faptul pe care tribunalul astăzi este chemat a-l judeca este calificat ca intrând în prevederile art. 309 din Codul penal, chestiunea ce se naște este aceea de a se ști dacă sentința No. 979 din 2 Iunie 1908, dată în cauză, este sau nu susceptibilă de opoziție în procesele cari se găsesc înaintea tribunalelor, căci trebuie să se aibă în vedere considerentele cari au ridicat dreptul de opoziție în procesele pendinte înaintea judecătorilor, precum înmulțirea judecătorilor am-

bulante, judecători, etc., deci împrejurarea că părțile sunt mai apropiate de instanțele de judecată și nu le este permis să lipsească la termen, ceea ce nu se poate spune părților cari se judecă la tribunal ca primă instanță; că afară de aceasta Legea judecătorilor de ocoale, dacă ridică dreptul de opoziție inculpaților de faptele prevăzute de art. 239, 300, 309, 310, etc., le dă drept de apel la tribunal, prin urmare le lasă o cale de atac, un loc de apărare în cazul când au fost condamnați în lipsă; or, dacă tribunalul care judecă un fapt de acestea și respinge opoziția ca inadmisibilă, ridică condamnatului ultima cale de atac, singurul loc de apărare, pentru că și Curtea de apel poate respinge apelul ca inadmisibil în baza aceluiași text de lege, etc.

Că, de asemenea și d-l avocat C. Condache, pentru oponenti, susține admisibilitatea opozițiunii și, în afară de motivele dezvoltate de d-l substitut, arată că înalta Curte de casațiune, secția , printr'o deciziune recentă, a stabilit că faptele penale date în competența judecătorilor de ocoale și cari la punerea în aplicare a legii fiind pendinte la tribunale, sunt reținute și judecate de acestea, urmează a se judeca în prima și ultima instanță, iar nu cu drept de apel, așa că implicit, cu drept de opozițiune, cum prevede alin. I de sub art. 95 din Legea judecătorilor de ocoale;

Având în vedere că, astfel cum este redactat alin. I de sub art. 122 din Legea judecătorilor de ocoale, expresiunea «regulele de procedură» fără nici o indicațiune specială numai a unor anumite reguli, tribunalul urmează a o interpreta în sensul cel mai larg, interpretare care se impune ca fiind și conformă cu spiritul legii și în același timp bazată și pe un raționament logic, formulat și admis în acest sens de jurisprudență și doctrină, după care prin «regula de procedură» — *largo senso* — urmează a se înțelege: complexul formelor judiciare, cerute de lege pentru a obține înaintea instanțelor judecătorești un drept pretins, sau a se apăra contra unor asemenea pretențiuni; or, printre aceste forme, cari implicit cuprind și indică și mijloacele necesare, atât pentru a putea valorifica acțiunile, cât și pentru a se apăra contra lor, evident că intră și căile de recurs, cari, cu drept cuvânt, sunt considerate ca mijloacele cele mai importante pe cari legea le oferă părților, ce au sucombat la prima instanță, de a ataca hotărârile date contra lor și de a putea obține o alta mai favorabilă;

Printre aceste căi unele au de scop și ca efect de a retracta, cum este opoziția și contestația; altele de a reforma hotărârile, cum este apelul, recursul și revizuirea; apoi iarăși unele — apelul și opoziția — sunt căi ordinare de atac, pe când altele — recursul și revizuirea — sunt căi extraordinare. Aceste căi de recurs, legiuitorul, în drept comun prin legile de procedură le acordă părților în mod general și constant ca o sancțiune a dreptului de apărare, principiu admis și aplicabil în toate contestațiunile din orice lege ar decurge și care nu poate fi înlăturat decât printr'o dispozițiune legală, care în chip special și expres ar ridica părților dreptul de a uza de o anumită cale de atac;

Or, o asemenea dispozițiune expresă se găsește înscrisă și în alin. I de sub art. 95 din Legea judec. de ocoale, care decide că cărțile de judecată, date asupra afacerilor judecate în prima instanță, nu pot fi atacate pe calea opozițiunii; deci nu sunt susceptibile decât de apel și recurs;

Considerând că din moment ce tribunalul astfel a formulat și admis principiile mai sus dezvoltate, aplicațiunea lor în speță rezolvă în mod hotărîtor și indiscutabil chestiunea pusă în discuțiune, în sensul că opozițiunea inculpaților cată să fie respinsă ca inadmisibilă; soluțiunea redată prin următorul silogism, dedus din dispozițiunile art. 122, alin. I, combinat cu art. 53 și 95, alin. I din Legea judec. de ocoale: delictul indicat din art. 53 se judecă în primă instanță cu apel și fără drept de opoziție; delictul judecat de tribunal

prin sentința No. 979/908, conform competenței stabilite de art. 2 și 122, intră în enumerațiunea cuprinsă în art. 53, deci urma să fie judecat și a fost judecat în primă instanță cu drept de apel și fără drept de opozițiune;

Considerând că în acest mod rezolvată chestiunea admisibilității opozițiunii, și analizând a doua chestiune sulevată de apărare, susținând că înalta Curte de casațiune printr'o deciziune recentă ar fi stabilit că acțiunile reținute de tribunale în temeiul art. 122, alin. II din Legea judecăt. de ocoale urmează a fi judecate în primă și ultimă instanță și deci, conform alin. I, art. 95, cu drept de opozițiune și recurs; tribunalul găsește că o asemenea soluțiune este în contradicție flagrantă și cu textele clare ale art. 53, combinat cu art. 122 și 95, alin. I din Legea judecăt. de ocoale și cu principiul fundamental de drept care proclamă în regulă generală beneficiul a două instanțe de judecată, principiu care nu poate fi înlăturat decât printr'un text special și expres de lege, fiind vorba de o decădere de drepturi, și cum în speță un asemenea text nu poate fi invocat pentru că nu există, evident că o asemenea decădere, creiată pe cale de interpretare, ar echivala cu o adevărată legiferare, drept care nu intră în atributul puterii judecătorești.

Că, dar, rămâne, bine înțeles, că tribunalul, în afacerile de natură și cu caracterul excepțional al celei de față, va judeca în prima instanță cu drept de apel și fără opozițiune;

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător de ședință Ovidiu Gherghel, în unire cu concluziunile d-lui substitut, respinge ca inadmisibilă opozițiunea, etc.

(ss) O. Gherghel; Bucliu.

p. Greșier (s) Nechifor

NOTĂ. — Aici nu e o chestiune de principii, care să merite o lungă discuțiune; e vorba de o simplă inadvertență a legiuitorului, care n'a prevăzut și n'a rezolvat cazul, și prin urmare rămâne ca el să fie rezolvat de jurisprudență. Tribunalul de Tecuci e de părere că afacerile de competența judecătorilor de ocol, cu apel la tribunal, pe cari în mod transitoriu le judecă de a dreptul tribunalele, fiindcă s'au găsit pendinte la ele în ziua promulgării legii, vor fi judecate cu apel la Curte, însă fără opozițiune la tribunal.

Ni se pare incontestabil că persoanele condamnate în asemenea ipoteza, trebuie să aibă o cale de atac ordinară, or opozițiune, or apel. Nu se poate admite ca legiuitorul să răpească de odată ambele căi ordinare de atac ale hotărîrilor: și apelul și opozițiunea.

Chestiunea e însă pe care din două a răpit-o în cazul de față?

Tribunalul pune ca premisă că părțile au păstrat dreptul de apel și, în asemenea caz, în mod firesc și logic admite că au pierdut dreptul de opozițiune.

Nu se poate califica greșită această soluțiune, însă prefer soluțiunea contrarie, căci nu pot admite premisa Tribunalului Tecuci că părțile ar avea drept de apel.

Acest lucru e foarte contestabil.

În adevăr, sistemul legiuitorului din 1908 a fost să declaseze, în privința jurisdicțiunii, unele infracțiuni. Delictul prevăzut de art. 309, aliniatul

IV, este, după noua lege, de competența judecătorilor de ocoale în prima instanță și a tribunalelor de județ în a doua instanță. Competența Curților de apel încetează relativ la aceste delictе, prin urmare, chiar dacă excepțional și *transitoriu*, tribunalele ar judeca asemeni afaceri de a dreptul, ele le vor judeca fără apel la Curte. O soluțiune analogă o găsim în art. 188 din Proc. penală, unde se vede că dacă o contravențiune s'a judecat de a dreptul de tribunal, *sentința va fi fără apel*.

Neexistând apel, evident că trebuie să existe drept de opozițiune; însuș Tribunalul de Tecuci nu tăgăduiește acest lucru.

Sunt cu atât mai convins că părțile au drept de opoziție, cu cât fără această demonstrațiune prin silogism, ca să mă exprim cu cuvintele Trib. Tecuci, ajungem la aceeaș soluțiune pe cale directă.

În momentul promulgării legii părțile aveau deschisă calea opozițiunii; acesta e un drept câștigat, care nu se poate pierde decât prin un text formal de lege. Acest text formal de lege nu există, căci textul care ia dreptul de opozițiune celor cari au drept de apel, se raportează *numai la afacerile cari se judecă de judecătorii de ocoale în prima instanță, cu apel la tribunal*; în cazul de față însă e vorba de o afacere care se judecă de *tribunal cu apel la Curte*—după Trib. Tecuci, de *tribunal în instanță unică*—după părerea noastră. Dreptul de opozițiune în materie penală e suprimat de legiuitor numai la judecătorii de ocoale, în cazul art. 95, nu însă și la tribunale.

Spre a termina voiu observa că trebuie a evita în hotăriri incorectitudinii de limbă ca: *largo senso* și *sucombat*; de asemeni e greșală de a afirma că revizuirea e o cale de reformare în legislațiunea noastră.

I. Tanoviceanu

MAGNAUD

....«Faptul de a lovi sau răni cu voință o persoană pentru motivul că la rândul său a lovit o ființă scumpă inculpatului, constituie în penal o *scuză*; ea apără pe inculpat de pedeapsă».

Pe această enunțare teoretică prezentată sub forma lapidară a unei axiome—fără să cuprindă un adevăr juridic—s'a construit o sentință menită să îmbogățească arhiva jurisprudenței române.

Reminiscente universitare, acum improspătate, ne învață că legiuirea penală, inspirată de ordinea publică—lato sensu,—este de strictă interpretare și riguroasă aplicare. Excepțiunile cuprinse în cadrul ei, tocmai pentru că sunt create într'o materie de ordine publică, nu pot fi extinse. Tendința e de a reprima orice delict, în limitele de maximum și minimum indicat pe scara pedepselor. Societatea în realitate nu râvnește nimicirea indivi-

dului, ci urmărește îndreptarea lui. Legiuitorul a ponderat întreaga și complexa gamă psihologică a *persoanei*. De aici cumpănirea și gradarea pedepselor. De aici necesitatea de neînălțurat pentru legiuitor de a conveni asupra așa numitelor fapte justificative, cauze de neculpabilitate sau scuze absolute. În lupta dintre principii și echitate, principiile trebuie să biruiască. Echitate? Expresie fără înțeles deopotrivă pentru toți! Judecata variază dela minte la minte omenească; impresiile se imprimă după puterea de percepere și sensibilitate a creierului. O soluțiune ce se pare unuia echitabilă, pentru un altul e sinonimă cu arbitrarul. Este, prin urmare, o eroare imensă să ne ademenim de cuvinte cari aparțin unor alte domenii intelectuale.

Cu criteriile de orientare amintite, temeinic înarmați, judecata nu rătăcește!....

* * *

Dar s'a evocat personalitatea lui Magnaud. Fi-rește, comentatorii!....

Într'o provincie din Franța, o femeie în mizerie, mamă a câtorva copii, frământată de durerea sfâșietoare a foamei, trecând pe dinaintea unei pitării, își însușește o pâne în ascunsul patronului. Denunțată, e tradusă în fața tribunalului corecțional, prezidat de Magnaud, și achitată.

Sentința a produs o indescriptibilă vâlvă. Concepția de judecător a lui Magnaud a stârnit discuțiuni pasionate. Atitudinea lui a cucerit intense curente de simpatie în luptă cu adversari ireducibili.

Este adevărat că considerațiuni de ordine socială superioară au înrâurit în judecata lui Magnaud rigiditatea principiilor. Câtă vreme el se împăcau cu spiritul legislațiunii penale, cum de pildă în speța povestită, Societatea își dobânda satisfacțiunea pentru jignirea sau turburarea suferită. Îndată ce însă Magnaud făcea abstracție de legea scrisă, spre a se călăuzi de alte norme străine științei actuale a dreptului, dacă nu justiției ideale, concepția sa nu corespundea vremurilor!....

* * *

Magnaud a fost incarnarea justiției sociale.

Pentru vizionarii ce-și plămuesc în liniștea cabinetului de studiu lumi viitoare, Magnaud e *judecătorul timpurilor* visate. Iar pentru cei ce simt vieața în revărsarea ei impietuoasă și se străduiesc să distribue dreptatea după legile pozitive, Magnaud e *marele magistrat*.

Oricât ar fi sufletele noastre otrăvite de vicisitudinile și contradicțiile vieții zilnice, într'un colț tainic încă licărește sentimentul de simpatie. Chiar un suflet echilibrat se simte a avea prins în vraja aspirațiilor ideale. Puterea de a se stăpâni e semnul propriei individualități!

Alexandru St. Mandrea

Membru de ședință la Trib. Făleiu

În ziua de patru Iunie, Înalta Curte de casație, întrunită în adunare generală, a ales pe d-nii consilieri D. Cuculi, I. Prodan și M. Iulian membrii, iar pe d-nul consilier D. Giuvaru supleant în Consiliul superior al magistraturii. De asemenea, la aceeași dată, Curtea de apel din București au ales în același consiliu pe d-nii Prim-președinte Oscar Niculescu și d-l consilier Stambulescu, membrii, iar pe d-l consilier Buzdugan, supleant.